

INFORMATION OM BETTFRIA TRÄNS

Din guide till rätt bettfritt träns

Bitless Bridle / Cross under

Ett sk. Cross-Underträns består av ett huvudlag, med eller utan pannband samt en nosdel med ringar på sidorna. Ett par förlängda käkremmar korsas under ganschen / hakan och träs in i motsatt sidoring och fästes sedan i tyglar. Vid tygeltag spänns de korsade remmarna åt under hästens gansch och haka. Trycket från tygeltaget överförs via nosen mot sidostyckena upp och runt upp över nackstycket och släpper sedan när tyglarna blir lösa. Tyglarna bör vara så lätta som möjligt för att inte tygelns tyngd ska påverka hävstångseffekten. En annan typ av Cross-Under är när remmarna endast korsas under hakan. Trycket begränsas då till nos, käke och haka.

Cross-Underträns fördelar tygeltagets påverkan relativt jämnt över hästens huvud vilket uppfattas positivt av många hästar, medan andra hästar har svårare att anpassa sig till det faktum att hela huvudet involveras.

Liksom för de flesta bettfria träns så krävs det en viss invänjningstid. Rätt anpassat är detta träns mycket mildt och effektivt - dock skall man, liksom med alla typer av träns, rida med fin och eftergivlig hand.

För korrekt effekt skall nosdelen placeras relativt lågt – några centimeter nedanför ganschens slut - och den skall inte spännas för löst. Ett för löst sittande Cross Underträns kan halka omkring på hästens huvud. Det skall finnas plats för 2 fingrar mellan nosdel och nosrygg. Ett mycket viktigt och helt avgörande moment för att konstruktionen skall ge rätt respons är att de korsade remmarna omedelbart lossar när man släpper på tygeln - detta för att uppnå snabb eftergift. De får **inte** fastna under huvudet – då förlorar tränsen sin funktion och det kan bli obehagligt för hästen.

Repgrimma

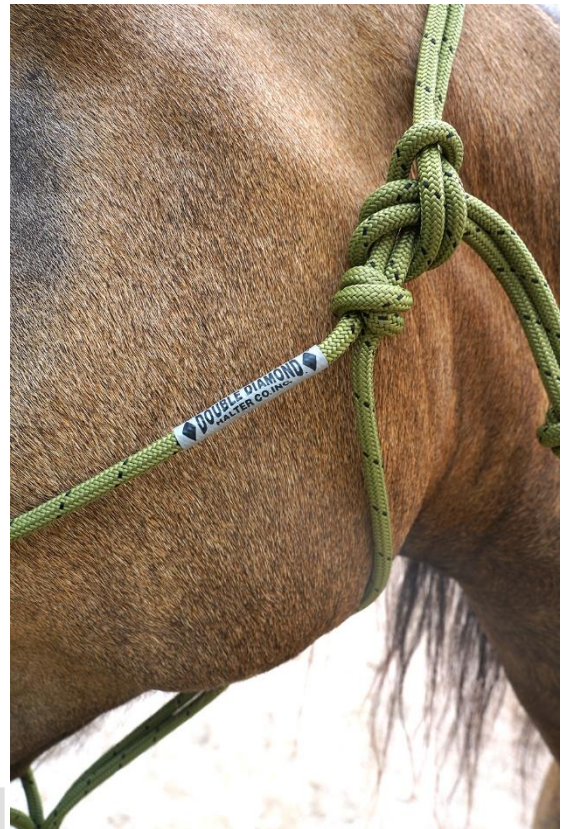
Utöver repgrimmans välkända och oersättliga funktion som markarbetsverktyg, används den också som en enkel men effektiv bosal. För att använda repgrimman till detta ändamål, krävs det att hästen förstår ledande tygeltag. Man använder sig också i större utsträckning av säte och skänklar. Om man vill utöka användningsområdet ytterligare, så finns det repgrimmor med ringar på sidorna att fästa tyglar i = ett enkelt sidepull.

Repgrimmans effektivitet är direkt avhängig dess strategiskt positionerade knutar. Knutarna är anpassade efter hästhuvudets anatomi där de ger ett mildt men distinkt tryck på känsliga punkter. Effektiviteten bestäms även av materialet; ett fast och styvt rep ligger mer stabilt på huvudet och ger rakare effekt än rep som är mjukare. Vi rekommenderar i de flesta fall ett styvt rep om repgrimman skall användas till ridning. Ett mjukare rep kan dock vara att föredra om man har en känslig häst. I samtliga fall är det av högsta vikt att repgrimman passar hästen; den får varken vara för lös eller för tight.

Nosdelens utformning påverkar också funktionen av repgrimman; ju tjockare och bredare nosdel, desto mildare för hästen. Det finns även helflättade nosdelar som ger mer stabilitet – se bilden nedan.

För att inte hästen ska få knuten i ögat och av säkerhetsskäl är det viktigt att man knyter rätt knut – se bild på höger sida härintill.

Tänk också på att du under inga omständigheter får binda hästen i en repgrimma och hästen får aldrig ha repgrimma på i hagen!

När man rider med repgrimma skall man ha "lugna" händer – för mycket vevande kan skapa friktion på hästens nos vilket kan ge obehag och uppruggad päls.

Placera inte nosdelen för högt eller för lågt vid ridning – det kan orsaka irritation på hästens nerver och mjukdelar. Käkremmen skall placeras strax bakom gasaschen och nosdelen skall vara placerad några centimeter nedanför gasaschen.

Rätt använd är repgrimman ett mildt men effektivt bettfritt alternativ som de flesta hästar trivs i. Repgrimmans många funktioner gör den till en av de viktigaste redskapen i en hästägares sadelkammare.

Natural hackamore och bosal

Bosaler och Natural Hackamore har i grunden samma funktion som repgrimmor, med de är stabilare och har en fast och kraftig nosdel ("bosal"). Den avsevärda tyngden i nosdelen inverkar på responsen du får från hästen. Bosaler är oftast välarbetade och vackra med tåliga naturmaterial såsom ogarvad råhud, flätade mjuka rep, hästtagel, läder etc.

Nosdelen ska formas så att den passar hästens nos – rätt inpassad är den mycket bekväm och accepteras av de flesta hästar.

Bosalen inverkar via tryckpunkter runt nosen och är enkel för hästen att förstå – förutsatt att ryttern har en känslig och lätt hand. En hård och okänslig hand förstör snabbt effekten av en bosal med följden att hästen inte lyssnar alls. Användningen är enkel - med ledande tygeltag styr man hästen; höger hand styr hästen åt vänster och vice versa.

En bosal och ett natural hackamore är följaktligen samma sak – skillnaden ligger i tillbehören; tyglarna och huvudlaget. Till ett natural hackamore (se bild till höger) används oftast hackamoretyglar i syntetmaterial såsom nylon, polyester eller i klassiska naturmaterial såsom gräs eller tagel. Det viktiga är att det är tyngd i materialet.

enklast möjliga huvudlag, utan pannband eller käkrem – en sk. "hanger".

Båda dessa modeller är mycket vanliga inom western, men har också vunnit mark inom andra discipliner. Det är mycket milda men effektiva modeller som de flesta hästar uppskattar.

Till en bosal (se bild till vänster) används alltid en sk. mecate – ett långt rep som traditionellt sett tillverkas i äkta hästtagel och som knyts med specialknut vid bosalens "heel-knut". Hästtagel är ett styvt och stickigt material som inverkar starkt på hästens hals vid neckreining. Numera finns de också tillgängliga i mjukare nylon, vilket är behagligare för ryttern att hålla i. Ett natural hackamore sitter stabilare på huvudet då huvudlaget även har en "fiador" – ett tvärbundet rep som förbinder käkrem och nosdel. En bosal har

Mechanical hackamore

Ett mekaniskt hackamore har förutom namnet inga likheter med det naturliga hackamoret som vi beskrivit ovan. Det verkar genom en direkt hävstångseffekt över nosen och är ett skarpt och distinkt instrument som skall användas med försiktighet av vana händer. Konstruktionen är enkel - ett par skänklar i metall fästes i en till ändamålet avsedd nosdel med curbstrap samt i sidostyckena på ett huvudlag. Vid tygeltag blir det en påtaglig inverkan på hästens nos som resulterar i snabb respons från hästen. Ju längre skänklarna är, desto kraftigare blir effekten. Skänklarnas utformning och böjning påverkar också effekten.

Idag finns det många olika skänklar att välja mellan – vissa av dem har flera hål på olika positioner där

man kan fästa tyglarna och sidostyckena, vilket gör hackamoret mer flexibelt för hästens och ryttarens behov. Grundregel är att ju närmare hästen man fäster tygeln, desto mildare effekt.

Placera alltid hackamoret på nosryggen på hästen – aldrig på det känsliga nosbenet som kan skadas allvarligt vid för hårt tryck.

En nackdel med mekaniska hackamore är att de oftast inte utformade för sidförande tygeltag. Korta och även runda hackamore fungerar bättre för detta ändamål.

Ett annat vanligt problem som kan uppstå är att sidostyckena åker upp mot ögonen och irriterar hästen. Detta kan motverkas genom att använda ett trän med en käkrem som är placerad mitt på ganaschen – exempelvis ett Contour Physio (finns hos Taur). Denna typ av trän stabiliserar hackamoret, håller ner sidostyckena och är bekvämt för hästen.

Inte alla ryttare kan hantera ett mekaniskt hackamore, som vid fel användning kan ge allvarliga skador på nosryggen. Mjuka och känsliga händer är ett måste! Många hästar uppskattar dock mekaniska hackamore och det är vanligt att man ersätter bitt mot ett hackamore om hästen exempelvis får problem i munnen. Ofta är det också det första alternativet man börjar med när man vill börja rida sin häst utan bitt, eftersom man bibehåller god kontroll på sin häst, likvärdig den man får med ett bitt.

Dessa vackra barockskänklar designades av Cathrine Möller här på Taur 2005 och har sedan dess spridits världen över.

Sidepull

Ett sidepull verkar endast genom tryck på och runt nosen och är oftast enkelt för hästen att tolka.

Tyglarna fästes i ringarna vid sidan hästen styrs med ledande tygeltag – tar man i höger tygel, bildas ett tryck på vänster sida vilket gör att hästen går mot höger.

Det råder delade meningar om sidepullets position på hästens huvud, men generellt ska det placeras så att nosdelen ligger några centimeter under där ganaschen slutar (se bild). Det ska inte spännas för löst, eftersom det då finns risk att sidepullet kan glida omkring sidledes – två-tre fingrar ska dock få plats mellan nosrygg och nosdel.

Det finns många olika typer av nosdelar men huvudlaget ser i stort sett likadant ut; pannband, käkrem och delat sidostycke som stabiliserar hela sidepullet. Nosdelen kan bestå av läder, råhud, rep eller andra material men gemensamt för alla material är att ju smalare och hårdare nosdelen är, desto skarpare blir effekten. Den allra mildaste modellen är således ett brett, mjukvadderat läderband.

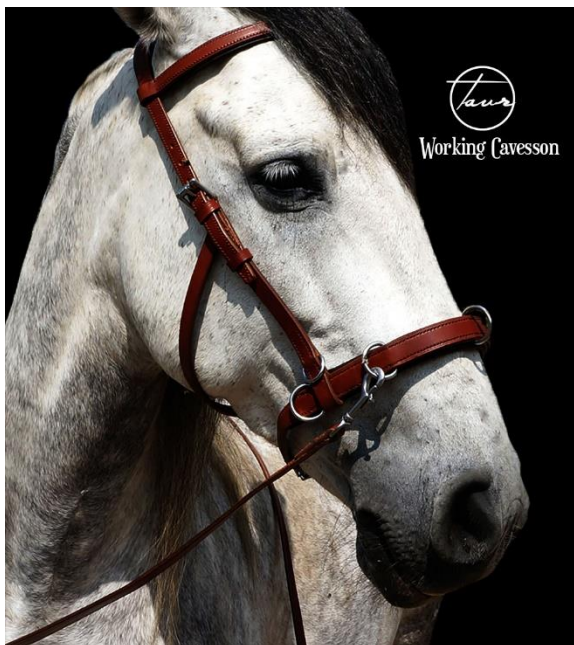

Om man har en häst som är svår att kontrollera, som ligger mycket på bettet eller har svårt att lyssna på ryttarens signaler, så bör man ge den tid att lära sig förstå och acceptera sidepullet. Med ett sidepull rider man inte på tygeln på samma sätt som på ett bitt – du kan inte dra hästen till en halt eller slita i den för att svänga. Du rider med skänklar och säte, mjuka signaler och med stor lyhördhet. Det anses vara ett av de allra mildaste bittfria huvudlagen och passar även de allra känsligaste hästarna. Vi rekommenderar alla att växla av med ett sidepull emellanåt – hästen får slappna av och rätt använd ger det en underbar kontakt mellan dig och din häst.

Kapson

Flera av de bettfria alternativ som verkar direkt på nosen, ger också indirekt effekt på nacke och rygg. Detta förhållande är en av kapsonens huvudprinciper och nyttjas för att forma hästen korrekt i böjning, styrning och lyftning. Det finns många olika modeller, men kapsonens huvudsakliga användningsområden är ridning, arbete vid hand och longering. Inom akademisk ridkonst är kapsonen ett av de viktigaste instrumenten vid arbete vid hand.

Nosdelen kan vara helt i läder, nylon, ha ett fast, oledat järn eller vadderad kedja (ofta en sk.cykelkedja) eller vara utrustade med tunga metallplattor. Generellt så är de tunga kapsonerna med metallplattor över nosen lämpade för enbart longering medan de lättare kapsonerna används främst till ridning och arbete vid hand. Det finns på vissa kapsoner också fasta eller avtagbara bettfästen om man på ett smidigt sätt vill kombinera kapsonen med valfritt brett. Kapsoner har alltid en eller flera ringar på nosdelen – vanligast är tre ringar placerade med jämnt mellanrum. En kapson med endast en ring (mitt på nosryggen) används endast till longering och markarbete, medan kapsoner med flera ringar även kan användas vid ridning.

Vilken typ av nosdel som är bäst är omöjligt att svara på, men den grundläggande regeln är att hästen skall trivas i den och inte få obehag av den. En fast, oledad kapson är mer stabil än en ledad, men också skarpare. Eftersom den är oledad med fast passform så är det mycket viktigt att den passar hästens nos. Flexibla kapsoner har enklare inpassning och finns helt i läder eller med kedja, varav den helt i läder är den mildaste av dem båda. Ju smalare nosdel och ju mindre vadderad kapsonen är, desto skarpare men också tydligare effekt. Huvudlaget kan se olika ut – med eller utan käkrem / ganaschrem samt med eller utan pannband. Ett huvudlag med endast sidostycken är inte att rekommendera eftersom det blir alltför instabilt.

Passformen är avgörande för funktion och bekvämlighet – den skall inte spännas för hårt runt nosen. Vi rekommenderar ett avstånd på åtminstone två fingrar från nosryggen när man lyfter den. Dock är det lika viktigt att den inte ligger för löst och glider runt på nosryggen. Kapsonens nosdel skall placeras relativt lågt på nosen och eftersom kapsonen i det läget ligger an mot känsliga mjukdelar, så är det av yttersta vikt att ha mjuka händer.

Kombiträns / Working Bridle

Dessa modeller är smidiga och praktiska lösningar om man vill ha flera funktioner i samma träns. De är oftast utrustade med sidepullringar och olika möjligheter att fästa brett utöver dess ursprungliga funktion. En mycket smidig allt-i-ett-lösning som passar de allra flesta hästar! Konstruktion och material skiftar men ofta är dessa träns robusta och välgenomtänkta och som vi rekommenderar till alla!

På bilderna nedan: Barefoot Amber och Taur Working Bridle.

Taur.se
EQUESTRIAN INNOVATIONS